

https://domesticj.ut.ac.ir/article_107090.html

حیوانات خانگی

جوجه تیغی؛ همراهی کوچک با نیازهای بزرگ | The Hedgehog: A Small Companion with Extensive Needs |

امیررضا کمالی علی‌آبادی^{۱*} و فاطمه سادات معنوی^۱

^۱ دانشجوی کارشناسی گروه مهندسی علوم دامی، دانشکده‌گان کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران، کرج، البرز، ایران

چکیده

جوجه تیغی آفریقایی (*Atelerix albiventris*) در سال‌های اخیر به عنوان حیوان خانگی غیرمتعارف محبوبیت یافته است، اما نگهداری مسئولانه از آن نیازمند دانش فراتر از تصورات عمومی است. این پستاندار حشره‌خوار، شب‌زی و تک‌نفره، برخلاف سگ و گربه به تعامل اجتماعی پیوسته با انسان تمایل ندارد. حساسیت شدید به دما (محدوده ایده‌آل ۲۸-۲۴ درجه سانتی‌گراد)، نیاز به رژیم غذایی حاوی حشرات زنده، الزام به قفس مناسب با چرخ دوار، و استعداد ابتلا به بیماری‌هایی مانند سندرم جوجه تیغی لوزان از مهم‌ترین چالش‌های نگهداری است. افزایش تقاضای هیجانی ناشی از شبکه‌های اجتماعی، به رهاسازی، مرگ‌ومیر و آسیب به جمعیت‌های وحشی (به‌ویژه گونه‌های بومی) منجر شده است. از نظر اخلاقی و زیست‌محیطی، خرید فقط از گونه مجاز و پرورش‌دهندگان مسئول، تأمین دمای دقیق، دسترسی به دامپزشک متخصص و پذیرش سبک زندگی شب‌زی حیوان، شرایط لازم برای حفظ رفاه جوجه تیغی است. در نتیجه، این جاندار برای افراد آگاه و دارای منابع مناسب می‌تواند «حیوان خانگی خوبی» باشد، اما برای خریداران هیجانی که تنها جذب ظاهر او می‌شوند، انتخابی غیراخلاقی و آسیب‌زا خواهد بود.

*نویسنده مسئول: amirezakamali815@gmail.com

بخش: تغذیه دام دبیر تخصصی: ساسان قمری

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۱/۰۵ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۱/۰۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۱۱ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۴/۱۲/۲۵

رفرنس دهی: کمالی علی‌آبادی، ار، سادات معنوی، ف. جوجه تیغی؛ همراهی کوچک با نیازهای بزرگ. علمی-ترویجی (حرفه‌ای) دامستیک، ۱۴۰۴؛

۶۴-۶۶: (۴)۲۵

AnimSSAUT

مقدمه

در دهه های اخیر، تنوع گونه های جانوری که به عنوان حیوان خانگی نگهداری می شوند، فراتر از سگ و گربه رفته است. انسان مدرن امروز به دنبال همراهانی با نیازهای کمتر، فضای اشغالی کوچک تر و ویژگی های رفتاری منحصر به فرد است. در این میان، جوجه تیغی (Hedgehog) به ویژه گونه آفریقایی (*Atelerix albiventris*) به دلیل جنه کوچک، ظاهر خاص و تحرک شبانه، توجه بسیاری را به خود جلب کرده است. اما این موجود خارپوش، برخلاف ظاهر جذاب خود، نیازهایی کاملاً متفاوت از گربه یا سگ دارد. ناآگاهی از فیزیولوژی، رفتار و الزامات نگهداری آن، می تواند به کاهش کیفیت زندگی، بیماری و استرسی مزمن در این حیوان منجر شود. این مطلب علمی با نگاهی مسئولانه و مبتنی بر شواهد، به بررسی ابعاد مختلف نگهداری جوجه تیغی به عنوان حیوان خانگی می پردازد.

تصویر ۱- جوجه تیغی خانگی در دست های انسان نگهدارنده

ویژگی های زیست شناختی و رفتاری

جوجه تیغی پستانداری حشره خوار، شبزی و تک نفره است. مهم ترین سازوکار دفاعی آن، خارهای تیز روی پشت است که هنگام خطر به صورت توپی جمع می شود. طول عمر آن معمولاً به ۳ تا ۷ سال می رسد. از نظر رفتاری، جوجه تیغی برخلاف گربه یا سگ، به دنبال تعامل اجتماعی پیوسته با انسان نیست. این جانور زمان زیادی از روز را در خواب می گذراند و هنگام شب فعالیت می کند. تماس مکرر و اجباری در ساعات بیداری طبیعی آن می تواند موجب استرس شدید، ترشح بیش از حد کورتیزول و تضعیف سیستم ایمنی شود.

از نظر فیزیولوژیک، جوجه تیغی به دمای محیط بسیار حساس است. محدوده دمای ایده آل برای زندگی آن بین ۲۴ تا ۲۸ درجه سانتی گراد است. دمای کمتر از ۲۲ درجه می تواند باعث

ورود آن به حالت تورد (نوعی خواب زمستانی غیراختیاری) شود که برای حیوان اهلی کشنده است. دمای بالاتر از ۳۰ درجه سانتی گراد نیز خطر گرم زدگی و مرگ را به همراه دارد. همچنین جوجه تیغی ها به بیماری سندرم جوجه تیغی لرزان (Wobbly Hedgehog Syndrome) مستعد هستند که یک اختلال عصبی پیش رونده و ژنتیکی مشابه ام اس در انسان است.

اصلاح نژاد و اخلاق در نگهداری

برخلاف سگ و گربه، جوجه تیغی هنوز مراحل اصلاح نژاد هدفمند گسترده را طی نکرده است، اما متأسفانه در برخی کشورها تلاش برای تولید رنگ ها و الگوهای خار متفاوت (مانند آلبینو یا پینکاپیکی) بدون توجه به سلامت ژنتیکی آغاز شده است. این کار می تواند منجر به نابینایی، کم شنوایی و نقص ایمنی شود. نگهداری مسئولانه یعنی خرید جوجه تیغی فقط از پرورش دهندگانی که به سلامت و رفتار طبیعی حیوان اولویت می دهند، نه ظاهر خاص. همچنین در بسیاری از کشورها، نگهداری جوجه تیغی وحشی بومی غیرقانونی است و فقط گونه آفریقایی مجوز دارد.

نیازهای نگهداری و چالش های عملی

نگهداری از جوجه تیغی اگرچه فضای کمی می برد، اما نیازمند تعهد زمانی و مالی مشخصی است:

قفس مناسب: حداقل ابعاد ۶۰×۱۲۰ سانتی متر با کف جامد (نه توری فلزی که به پاها آسیب می زند). نیاز به چرخ دوار مخصوص (بدون شکاف) برای فعالیت شبانه دارد.

دما و نور: استفاده از منبع گرمای کمکی (هیتر سرمایی یا پد حرارتی با ترموستات) کاملاً ضروری است. نور باید چرخه طبیعی شب و روز را شبیه سازی کند.

تغذیه: جوجه تیغی حشره خوار است. رژیم پایه ای شامل غذای مخصوص جوجه تیغی یا غذای خشک گربه با پروتئین بالا (بالای ۳۰ درصد) و چربی کنترل شده (کمتر از ۱۵ درصد) است. حشرات زنده مانند جیر جیرک، کرم میلووم و سوسری دوبیا بخش ضروری جیره هستند. کمبود حشره باعث چاقی و کمبودهای تغذیه ای شدید می شود.

بهداشت و استحمام: جوجه تیغی ها معمولاً خود را تمیز می کنند. حمام دادن مکرر (بیش از ماهی یک بار) پوست آن را

نتیجه‌گیری کلی

جوجه‌تیغی برخلاف ظاهر بامزه و ظاهراً کم‌نیاز خود، حیوانی با نیازهای ویژه در زمینه دما، تغذیه، فعالیت شبانه و مراقبت بهداشتی است. این جانور برای کسانی مناسب است که:

- دانش کافی از فیزیولوژی آن دارند.
- می‌توانند دمای محیط را دقیق کنترل کنند.
- به حشرات زنده دسترسی دارند.
- دامپزشک متخصص در دسترس دارند.
- شب‌زی بودن حیوان را پذیرفته‌اند و انتظار تعامل روزانه ندارند.

پاسخ به پرسش «آیا جوجه‌تیغی حیوان خانگی خوبی است؟» کاملاً نسبی است؛ برای یک فرد آگاه، مسئول و دارای منابع مناسب، بله اما با محدودیت‌های قابل توجه. برای فردی که تنها به دلیل ظاهر جذاب آن را می‌خرد، خیر، و این انتخاب به شکنجه تدریجی حیوان منجر خواهد شد. نگاه علمی، رفاه‌محور و مبتنی بر اخلاق، تنها راه تضمین کیفیت زندگی این همراه کوچک اما نیازمند است.

خشک کرده و باعث استرس می‌شود. خارها نیاز به مراقبت خاصی ندارند، اما باید از نظر آلودگی به قارچ و کنه بررسی شوند.

مراجعه دامپزشکی: متأسفانه دامپزشکان متخصص جوجه‌تیغی در بسیاری از شهرها یافت نمی‌شوند. واکسن اختصاصی ندارد، اما نیاز به چکاپ سالانه، بررسی دندان‌ها و آزمایش مدفوع از نظر انگل دارد.

تصویر ۲- جوجه‌تیغی در دستکش‌های محافظ

تأثیرات اجتماعی و محیطی

افزایش ناگهانی محبوبیت جوجه‌تیغی در شبکه‌های اجتماعی منجر به خریدهای هیجانی به ویژه در نوجوانان و جوانان شده است. نتیجه این امر، افزایش موارد رهاسازی در طبیعت (که برای جوجه‌تیغی غیربومی قطعاً کشنده است) یا مرگ خاموش حیوان در خانه‌ای با دمای نامناسب بوده است. از منظر محیط زیستی، تجارت غیرقانونی جوجه‌تیغی‌های بومی (مانند جوجه‌تیغی گوش بلند در ایران) آسیب جدی به جمعیت‌های طبیعی وارد می‌کند. بنابراین، خرید فقط از منابع قانونی و گونه مجاز یک وظیفه اخلاقی است.

تصویر ۳- جوجه‌تیغی

Publisher Note

Animal Science Students Scientific Association, Campus of Agriculture and Natural Resources at the University of Tehran

Submit Your Manuscript:

https://domesticstj.ut.ac.ir/contacts?_action=loginForm